

De rol van de SROI-methodiek in de zorgtransitie

Onderzoek door VitaValley brengt de *Social Return On Investment* (SROI) van de Rotterdamse zorgzame gemeenschap Zorgvrijstaat in kaart. In dit tweede deel van de serie ‘Werken aan de zorgtransitie’ lichten we toe hoe de SROI-methodiek werkt en wat het belang ervan is voor het Zorginstituut in ons streven naar passende zorg.

Tekst Frank van Wijck

Beeld Paul van der Blom, Boudewijn Bollmann

Dertien jaar geleden kwam de Rotterdamse Zorgvrijstaat tot stand. Een initiatief dat werkt aan zorgzame buurten waar mensen eigenaarschap voelen en zeggenschap hebben over hun eigen zorg en welzijn. Het kernbegrip is samenredzaamheid. “De aanleiding was de op handen zijnde decentralisatie van Rijksoverheidstaken naar de gemeente”, vertelt Dennis Lohuis, een van de initiatiefnemers van Zorgvrijstaat. “De vraag was of daarmee niet heel veel werd kapotgemaakt wat eerder was opgebouwd, en of gemeenten de verantwoordelijkheid voor zorg, hulp en ondersteuning wel aankonden. Dat mensen meer zelf moesten gaan doen was logisch, maar daarvoor moesten ze dan wel ook eigenaarschap kunnen ervaren.”

De initiatiefnemers hadden niet heel vastomlijnde resultaten voor ogen met hun initiatief om zelfregie en herstel vorm te geven. “We begonnen gewoon met mensen bij elkaar te brengen om te zorgen

‘Aanschuiven’ is een van de projecten van de Zorgvrijstaat. Dit ‘netwerk van ontmoetingen’ verbindt de buurtmaaltijden van verschillende organisaties onder één noemer tot wijkvoorziening, waar bewoners samen kunnen eten en elkaar ontmoeten.

voor elkaar. Dat bleef maar groeien”, zegt Lohuis. “In ‘zorgen’ zit zorg, wat geclaimd is door professionals en beleid. Het is erg uit de samenleving gehaald maar het is ook gewoon van ons. Als je vertrekt vanuit wat mensen voor elkaar kunnen betekenen en dat versterkt, realiseer je iets heel waardevols. Want ga maar na: hoeveel vragen aan de huisarts hebben in feite niet een sterke sociale component?”

Maatschappelijke opbrengst

Maar hoe is dat ‘waardevolle’ te kwantificeren? Wat levert een initiatief als Zorgvrijstaat in maatschappelijke zin op, wat is de maatschappelijke impact? Om precies dit in kaart te brengen, is VitaValley ruim tien jaar geleden gestart met toepassing van de

SROI-methodiek. Projectleider impactstudies Jolijn van den Broek van VitaValley: “Wij zetten ons als onafhankelijke netwerkorganisatie in voor de transitie van zorg naar gezondheid. Zorgzame gemeenschappen zoals Zorgvrijstaat zijn een goed voorbeeld in het realiseren van dit transitiedoel. Ze kunnen bijdragen aan de oplossing voor de problemen waarmee de zorg te maken heeft, zoals personeelskrapte en stijgende vraag.”

VitaValley ziet de SROI-methodiek als een werkbare methode om de dialoog op gang te brengen tussen de stakeholders die in deze transitie een rol spelen: overheid, zorg en welzijn, gemeenten, zorgverzekeraars, inwoners, vrijwilligers en de zorgzame gemeenschappen zelf. “Naast

werken aan de zorgtransitie

Project Vrij Beteekenen van Zorgvrijstaat: tekenen als laagdrempelig excuus voor een goed gesprek, ook als het wat minder goed met je gaat.

de economische waarde willen we ook de sociale waarde van zo'n initiatief in kaart brengen."

Waardering in euro's

De SROI-systematiek combineert informatie uit co-creatie, interviews en literatuur tot financiële waarderingen. "Voor de bepaling van kwaliteit van leven heeft de wetenschap de QALY vastgesteld", vertelt Van den Broek, de *quality adjusted life year*. Dit is de basis voor de monetaire waarde." In de SROI-analyse worden vervolgens in co-creatie met betrokkenen bij het zorgzamebuurtinitiatief de sociale en maatschappelijke effecten ervan – zoals kwaliteit van leven en participatie – in hun orde van grootte bepaald, getoetst en nader onderbouwd met narratief. Door alle verzamelde informatie te combineren worden de baten in euro's gewaardeerd. "Natuurlijk blijft altijd sprake van moeilijk monetariseerbare baten. Dat mensen elkaar gaan helpen, geeft een gevoel van veiligheid en verbondenheid. Dat leidt tot minder eenzaamheid en aanspraak op het sociaal domein, wat je niet een-op-een kunt vertalen naar een concrete kostenbesparing. Maar het is wel belangrijke waarde, dus nemen we het wel mee in onze SROI-rapportage. De SROI-ratio als eindgetal van het onderzoek kun je dan zien als minimale waarde, als ondergrens, omdat je dus een deel niet kunt meerekenen."

Goede investering

VitaValley toonde met de SROI-methodiek al de meerwaarde aan van zorgzamebuurtinitiatieven als Eijdsden Sociaal Centrum en Pandg in Zaltbommel. "Beide laten een mooie SROI-ratio zien, die we ook voor Zorgvrijstaat verwachten", zegt Van den Broek. "In dit initiatief ontstaat zonder dat het veel

kost veel waardevols op een laagdrempelige manier, met veel inzet van vrijwilligers en mensen in de wijk. We zien dat zowel de Return On Investment van wat de gemeente Rotterdam erin investeert als de SROI positief is. Ook als je de sociale waarde niet meerekent, is het dus een goede investering."

Het belang van zo'n SROI-analyse van zorgzame buurten is duidelijk, zegt Van den Broek. "Het is in lijn met de aandacht die in het regeerakkoord wordt gegeven aan zorgzame buurten. En het is ook in het belang van het Zorginstituut. Dit ziet dat de huidige inrichting van de zorg niet toereikend is om alle bestaande problemen op te lossen. Dus wil het zich op de bredere beweging van die zorgzame buurten richten, om in kaart te brengen wat die kan bijdragen aan de noodzakelijke transformatie van de zorg." Vervolgstappen zijn wel nodig, zegt ze. "Je ziet nu nog de *wrong pocket*-problematiek: de partij die erin investeert profiteert niet altijd van de opbrengsten. De SROI-methodiek is daarom een interessante basis om in gesprek te gaan over andere financieringsmogelijkheden." |

BELANG SROI-METHODIEK VOOR ZORGINSTITUUT

"Veel mensen voelen intuïtief de meerwaarde van initiatieven van zorgzame gemeenschappen zoals Zorgvrijstaat", zegt Charlotte Roos, veranderkundige bij het Zorginstituut. "Tegelijkertijd is die waarde vaak lastig zichtbaar te maken met de bekende manieren van meten en beoordelen in de zorg. Daarom is de SROI-methodiek interessant, als manier om breder te onderzoeken welke maatschappelijke impact zulke initiatieven hebben. Dit helpt om daarover het gesprek te voeren."

"Het doel van het Zorginstituut is: passende zorg, nu én in de toekomst. Hiermee willen we komen tot mensgerichte, houdbare en duurzame zorg. Veel betrouwbaarheids- en toegankelijkheidsvraagstukken spelen zich af op het snijvlak van zorg, welzijn en samenleving. Initiatieven zoals Zorgvrijstaat zoeken juist op dat snijvlak naar nieuwe manieren om samenleven, gezondheid en ondersteuning met elkaar te verbinden. Daarbij staat goed sámen leven centraal. Een SROI kan helpen om beter te begrijpen welke impact zulke initiatieven hebben en de rol en waarde ervan te erkennen. Formele, mensgerichte zorg kan daaraan waar nodig ondersteunend zijn en bijdragen aan kwaliteit van leven, gezondheid en samenredzaamheid. We moeten samen leren hoe de formele zorg en zorgzame gemeenschappen elkaar kunnen versterken en kunnen bijdragen aan gemeenschappen waarin mensen naar elkaar omzien. Een SROI kan helpen om die bredere maatschappelijke waarde zichtbaar en bespreekbaar te maken en zo bij te dragen aan gezamenlijke keuzes over hoe we passende zorg toekomstbestendig organiseren."